

Dragica Turjak

Na temeljih preteklosti snujemo prihodnost

*»Danes je spomin na včeraj in jutri je sen današnjega dne.
Naj danes objame preteklost s spominom in bodočnost s
hrepenenjem«*

K. Gibran

Petdeset let delovanja predstavlja prelomnico na poti. Največkrat je to trenutek, ko se ozremo nazaj, preštejemo vesele in žalostne trenutke, pomislimo na izpolnjene sanje in dosežene cilje. In razmišljamo o jutrišnjem dnevu in novih ciljih.

Mariborska knjižnica je tik pred koncem tisočletja dosegla to prelomnico in petdeset let delovanja je veliko več, kot lahko povedo številke - prepleta se neskončno število življenj, idej, odrekanih, naporov, sanj, trenutkov. In prav te trenutke, ki se v vsakem srcu zapišejo drugače, smo želeli ujeti, jih podkrepiti z dokumenti in zgodovinskimi dejstvi ter predstaviti v zborniku.

V tem sprehodu skozi čas so nakazane usmeritve na vseh področjih našega dela, od skrbi za knjižnično gradivo, opremljenost knjižnice, do kadrovskih in prostorskih problemov. Razvoj na posameznih strokovnih področjih podrobneje prikazujemo v prispevkih in predstavljamo dejavnosti, kakor se ponujajo današnjemu uporabniku.

Za predhodnico Mariborske knjižnice štejemo Mestno knjižnico KUD Jože Hermanko, ki je nastala 8. februarja 1949 z združitvijo dveh manjših knjižnic Kolodvorske in Koroške četrti. Hkrati z njo je delovala v Mariboru Delavska knjižnica pod okriljem Območnega sindikalnega sveta, ki se je v naslednjih letih razvila v eno najboljših knjižnic takratnega časa v Sloveniji. Žlahtno tradicijo ljudskega knjižničarstva so gojile ljudske knjižnice v kulturno prosvetnih društvih, med njimi nekatere še iz 19. stoletja (Ruše, Limbuš - Pekre). Leta 1953 je Društvo prijateljev mladine ustanovilo Pionirsko knjižnico, ki se je leta 1960 pripojila Mestni knjižnici. Splošno knjižničarstvo je v petdesetih letih temeljilo še na ljubiteljsvu

in entuziazmu peščice zanesenjakov, ki pa so postavili dovolj trdne temelje, da je na njih kasneje zrasla mogočna zgradba in dobro organizirana mreža profesionalnega knjižničarstva. Zavedamo se, da bo potrebno delovanje Mestne in Delavske knjižnice še podrobneje raziskati in objaviti ob kakšni drugi priložnosti. Zato bodo dobrodošle dodatne informacije, sugestije in spomini tistih, ki so kakorkoli sodelovali in pomagali. Obdobje raznolikosti v petdesetih in šestdesetih letih in dejavnost skupine strokovnjakov, ki je konec 60 - ih let zastavila pretehtan dolgoročni načrt prenove splošnega knjižničarstva v Mariboru, popisuje v svojem članku dr. Bruno Hartman. Daljnosežna in vizionarska odločitev pomeni prelomnico, ki je usmerila nadaljnji razvoj. To je pravzaprav pravi začetek Mariborske knjižnice, načrt prenove pa edini tovrstni model organiziranosti splošnega knjižničarstva v Sloveniji. Temeljlil je na racionalno zgrajeni mreži knjižnic, ki je do danes ni ogrozila nobena politična ali družbena sprememba.

Obdobje po združitvi Mestne in Delavske knjižnice leta 1970 in širitev mreže ter razvoj Mariborske knjižnice opisuje Darja Kramberger v prispevku Sadovi vztrajnosti in potrpežljivosti. Sedemdeseta leta so bila v znamenju priključevanja enot, ki so nastale iz nekdanjih ljubiteljskih društvenih knjižnic : Tezno, Pobrežje, Šentilj, Pekre, Ruše, Studenci, Kamnica. Leta 1974 je začel z vožnjami tudi prvi bibliobus.

V osemdesetih letih je knjižnica predvsem reševala prostorsko problematiko, razvijala dejavnosti za bralce in uvajala organizacijske izboljšave pri poslovanju, tako pri nabavi in obdelavi gradiva kot pri posredovanju gradiva in informacij uporabnikom. Tudi kadrovska sestava se je krepila in osebje se je lahko specializiralo za posamezna dela in postopke.

O nabavi in obdelavi, o dejavnostih ter potujoči knjižnici in matični dejavnosti pišejo v svojih prispevkih Slavica Rampih - Vajzovič, Dragana Lujič, Blanka Bošnjak, Barbara Kovač in Majda Blagšič, o nastanku in pomenu Pionirske knjižnice pa še posebej Darja Kramberger.

Leta 1990 smo uvedli računalniško poslovanje in se vključili v sistem znanstvenih in tehničnih informacij, nato pa v COBISS. Ta segment je podrobneje opisala Barbara Kovař.

Zadnje desetletje je tako predvsem v znamenju računalniškega opremljanja in komunikacijskega povezovanja, saj želimo prav vsem našim bralcem, tudi tistim najbolj oddaljenim od mestnega središča, omogočiti dostop do informacij. Ob tem potekajo prostorske prenove. Večino naših enot smo preselili v boljše in večje prostore, mrežo pa smo razširili na 17 enot in potujočo knjižnico z bibliobusom. Pravkar potekajo dogovori in priprave za novo enoto - občinsko knjižnico v Dupleku.

Dejavnost se je zelo razmahnila, saj letno pripravimo nad 1000 različnih prireditev. Knjižnica se je razvila v informacijsko središče, ki lahko ustreže uporabnikom vseh starosti in najrazličnejših zahtev. V njenih enotah lahko najmlajši slišijo pravljico in si izposodijo kvalitetno igračo, šolarji dobijo čtivo in priročnike za pomoč pri referatih in seminarskih nalogah, mladostniku lahko poleg obveznega čtiva ponudimo še najrazličnejše informacije o vprašanih, ki jih tarejo: štipendiranje, šolanje, zaposlitve, zasvojenost in še mnogo drugega, tako iz gradiva kot preko računalniških komunikacij in drugih medijev. Študentje bodo našli marsikatero strokovno knjigo za študij, vsi ostali pa mnogo zanimivega, poučnega in razvedrilnega branja. Invalidom in starejšim, ki težko pridejo do knjižnice, prinesemo gradivo domov. Tisti bolj vitalni predstavniki tretjega življenjskega obdobja pa se lahko izobražujejo v Knjižničnem ciklu ali v kateri od številnih študijskih skupin. Njihova razvejana aktivnost bo predstavljena v posebni publikaciji.

Trudimo se uvajati vedno nove in zanimive vsebine, da bi ustregli čim večjemu številu občanov.

V fondih naših enot je skupaj nad 420.000 knjig in drugega knjižničnega gradiva. Včlanjenih je 37.000 članov, ki nas letno obiščejo 500.000 krat in si izposodijo milijon gradiva. Z dejavnostjo pokrivamo območje 12 občin, z bibliobusnimi

postajališči celo 16, in imamo 77 zaposlenih. Tako je Mariborska knjižnica največja splošna knjižnica v Sloveniji.

Že od leta 1972 izdajamo skupaj s Pedagoško fakulteto in Pionirsko knjižnico v Ljubljani revijo *Otrok in knjiga*, edino strokovno revijo za vprašanja mladinske književnosti, književne vzgoje in s knjigo povezanih medijev. O reviji piše v zborniku urednica Darka Tancer - Kajnih.

Veliko sodelujemo s knjižnicami po Sloveniji in v tujini ter z nekaterimi drugimi kulturnimi institucijami. Zaposleni sodelujejo v različnih strokovnih skupinah: Barbara Kovač je članica Sekcije za SIK in članica nadzornega odbora ZBDS, Mojca Gomboc je članica Sekcije za potujoče knjižnice pri ZBDS, Slavica Rampih-Vajzovič je namestnica predsednika ZBDS in Dragica Turjak predsednica DBM in predsednica ekspertne skupine za knjižničarstvo pri Ministrstvu za kulturo. Knjižnica je včlanjena v Zvezo SIK in mednarodni združenji IFLA in IBBY.

In kako naprej?

Gradili bomo seveda na trdnih temeljih, ki so jih postavili naši predhodniki in upoštevali načela in zahteve sodobne informacijske družbe in virtualnega knjižničarstva.

Najpomembnejše področje razvoja Mariborske knjižnice bo v naslednjih letih informacijska dejavnost. Največ pozornosti moramo posvetiti izobraževanju za specializirano iskanje po računalniških bazah podatkov in za uporabo baz na CD - romih. Pri razvoju informacijske dejavnosti je žal velika ovira slabo prostorsko stanje osrednje knjižnice Rotovž, ki bi se v pravo informacijsko središče razvila šele ob širitvi na vseh 2000 m² površine v zgradbi. Potem bi bilo dovolj prostora za vse zaposlene, predvsem pa dovolj prostora za postavitev gradiva v privlačni podobi in namestitev dovolj velikega števila terminalskih mest in osebnih računalnikov. Šele takrat bi lahko začeli izvajati izobraževanje uporabnikov za iskanje informacij, kakršnega potrebujejo in si ga zaslužijo. Informacijsko službo bo potrebno ustrezno umestiti tudi v

notranjo organizacijo knjižnice, prav tako službo za odnose z javnostmi, ki postaja vse pomembnejša.

V najkrajšem času bo potrebno računalniško povezati še preostale enote (Kamnica, Studenci, Pesnica in Šentilj), da bo bralcem zagotovljen dostop do informacij, strokovnim delavcem pa enotna obdelava podatkov in statistik.

Posebno pozornost moramo še naprej posvečati nabavi gradiva - pretehtano razporejati naslove in izvode v mreži, skrbeti za temeljne naslove slovenike in tuje produkcije.

Ob vsem razvoju tehnologije in porastu informacij pa ne smemo pozabiti, da obiskovalec poleg informacije in gradiva pričakuje v knjižnici predvsem prijaznega knjižničarja, ki zna prisluhniti in svetovati, zato moramo poleg informacijske in izobraževalne funkcije prav posebno skrb posvečati socialni vlogi splošne knjižnice.

Ob 50. obletnici organiziranega delovanja splošnega knjižničarstva v Mariboru si želimo, da bi imeli voljo in moč nadaljevati uspešno delo. Želimo si, da bi knjižnica ostala v zavesti občanov in politikov ter da njenega razvoja ne bi ogrozila neurejena zakonodaja ali nepremišljene odločitve. Doslej je vedno prevladala zdrava pamet, naj bo tako tudi naslednjih 50 let!

MARIBORSKA KNJIŽNICA

Kronološki pregled razvoja in pomembnejših dogodkov

1949

8. februarja ustanovljena **Mestna knjižnica KUD Jože Hermanko**. Prvi upravnik **Aleksander Krošl**, prostori na Partizanski 7. Oktobra je imela 1.552 članov.

V Gregorčičevi ulici deluje **Delavska knjižnica** pod okriljem Okrajnega sindikalnega sveta. Prva upravnica **Marija Bavčer**.

1952

Upravnik Delavske knjižnice **Vlado Hribernik** (do 1961).

Upravnik Delavske knjižnice Vlado Hribernik. Foto: Arhiv Mariborske knjižnice

1953

Ustanovljena **Pionirska knjižnica**. Ustanovi jo **Društvo prijateljev mladine**, prvi upravnik **Jan Baukart**. Prostor na Partizanski 8.

1954

1. januarja ustanovljena Mestna javna knjižnica kot samostojna proračunska ustanova Mestnega ljudskega odbora Maribor. Sedež na Partizanski 7. (Odločba MLO šte. 1133/3-1954 MV/FV).

Upravnica Mestne knjižnice Martina Ivanuša (do 1964).

Prvi upravnik Pionirske knjižnice Jan Baukart, 1973.

Foto: Arhiv Mariborske knjižnice.

1960

Pridružitvev Pionirske knjižnice Mestni knjižnici.

1961

Prvi Zakon o knjižnicah.

1962

Ustanovljene 3 občine: Center, Tabor, Tezno.

Mestna knjižnica postane matična za območje Maribor-Center.

1963

Upravnica Delavske knjižnice Milena Hribernik (do združitve 1970, nato vodja Knjižnice Tabor do upokojitve 1983).

1964

Odpravljen mariborski okraj.

1965

Dopolnjen Zakon o knjižnicah.

Prehod na postavitev gradiva v prostem pristopu.

Upravnica Mestne knjižnice Ljudmila Krajnc, od 1.9.1965 Saša Tonejc (do 1969).

Ustanovitev pionirskega oddelka pri Delavski knjižnici na Taboru.

1967

Združitev več občin v eno občino.

1969

Projekt Reorganizacija mreže ljudskih knjižnic v občini Maribor (Ignac Kamenik, Bruno Hartman, Zlata Kert).

Ravnatelj Ignac Kamenik (do 1977).

1970

Decembra združitev Mestne in Delavske knjižnice. Mestna knjižnica → Osrednja knjižnica → Knjižnica Rotovž. Delavska knjižnica → Knjižnica Tabor. Pionirska knjižnica → Pionirska knjižnica Rotovž

Izhajati prične bilten Nove knjige – informacije o novitetah za bralce.

1971

Ustanovitev Kulturne skupnosti.

Skupno ime Mariborska knjižnica (dokument 16.9.1971: Soglasje Skupščine občine Maribor k preimenovanju Mestne knjižnice v Mariborsko knjižnico).

Bilten Nove knjige se preimenuje v Knjižne razglede.

1972

*Izhajati začne revija **Otrok in knjiga** (najprej kot zbornik). Prva urednica Darja Kramberger.*

Uvedba enotne izkaznice za vse enote.

Knjižnica Tezno - nova enota, otvoritev januarja.

1973

Knjižnica Pobrežje - nova enota, otvoritev januarja.

Knjižnica Šentilj - nova enota, otvoritev januarja.

Pionirska knjižnica - novi prostori na Rotovškem trgu 6, otvoritev 13. februarja.

Velika čitalnica - otvoritev z novo opremo 1.10.

Skupne strokovne službe - decembra obnovljen prostor.

1974

Knjižnica Ruše - nova enota → *Knjižnica Janka Glazerja Ruše*, 48 m².

Knjižnica Pekre - nova enota, 34 m², začetek poslovanja 1.1.1974.

Bibliobus – začetek voženj 13. novembra 1974

Prvi bibliobus, ki je pričel z vožnjami 13. novembra 1974. Foto: Arhiv Mariborske knjižnice.

1976

Knjižnica Studenci - nova enota, odprta od aprila, 97 m².
Izhajati začne interno glasilo *Informator*.
Pionirska knjižnica Tabor pridobi dva nova prostora.

1977

Ravnateljica *Nada Gaborovič* (do 1978).

1978

Knjižnica Kamnica - nova enota, 62 m², otvoritev 10.2.
Organizacija strokovnega posveta o *stripu* v okviru revije *Otrok in knjiga*.
V začetku marca ustanovljena *Vzajemna knjižnica* - izposojevališča v delovnih organizacijah in podjetjih.

1979

Nakup rezalnega stroja za knjigoveznico.
Pionirska knjižnica Rotovž je imenovana za vzorčno knjižnico.

1980

Ravnateljica *Darja Kramberger* (do 30.4.1990).
Knjižnica Lovrenc na Pohorju - nova enota
V Pionirski knjižnici Tabor začnemo z *Veselimi počitnicami*.

1981

Delitev na 6 občin: *Rotovž, Tabor, Pobrežje, Tezno, Ruše, Pesnica*.
Uvedba nove *organizacijske sheme* obdelave gradiva z racionalizacijo postopkov (Projekt I).

1982

Zakon o knjižničarstvu.

1983

Normativi in standardi za SIK – gradivo za razpravo
Organizacija strokovnega posveta o *prevodni mladinski literaturi* (*Otrok in knjiga*)

1984

Nakup prvega računalnika *Comodore*.
Nakup prvega *dostavnega vozila* za prevoz knjig (*Zastava 850*).

1985

Mariborska knjižnica prejme Listino mesta Maribora.

Uvedba informacijske službe.

Standardi za SIK.

Revija Otrok in knjiga urejata Alenka Glazer in Darka Tancer-Kajnih.

Elaborat Problematika knjižnične mreže Mariborske knjižnice (gradivo za skupščino)

1986

Novi prostori za Knjižnico Lovrenc na Pohorju (Gornji trg 17 - 21, nekdanja trgovina Klas), 65 m², svečana otvoritev 14.5.

Novi prostori Knjižnice Hoče (Kulturni dom), 123 m², svečana otvoritev 28.6.

Organizacija strokovnega posveta o kiču (Otrok in knjiga).

1987

Novi bibliobus - 2. vozilo (TAM, Karoserist), krst 8.4.

1988

Preselitev Knjižnice Šentilj v kulturni dom, 43 m², svečana otvoritev 9.12.

Ukinjena članarina za mlade bralce.

Drugi bibliobus je krenil na pot 8. aprila 1987. Foto: Bogo Čerin

1989

Vključitev v vzajemni katalog, dostop do računalniških baz podatkov, priprave na računalniško obdelavo.

Novi prostori Knjižnice Pekre, Lackova 180, 110 m², svečana otvoritev 15.12.

Otvoritev Knjižnice Pekre, 15.12.1989, ob 40-letnici Mariborske knjižnice.

Foto: Arhiv Mariborske knjižnice

1990

Nakup prvega računalnika Mikrowax 3100 in prvih terminalov.

Ravnatelj Marijan Žnidarič (do 10.9.1991).

Glavna in odgovorna urednica revije Otrok in knjiga Darka Tancer-Kajnih.

1.7.1990 ukinemo članarino tudi za odrasle bralce (Unescov Manifest o splošnoizobraževalnih knjižnicah)

1991

Ravnateljica Dragica Turjak.

Pridobitev prostora za pravljичno sobo v 1. nadstropju na Rotovškem trgu 6, 60 m².

1992

Knjižnica Nova vas in Pionirska knjižnica Nova vas - novi enoti, skupaj 978 m². Svečana otvoritev 24.6. Prvi enoti z računalniško izposajo in komunikacijami. Knjižnica Pesnica - nova enota, 100 m², svečana otvoritev 22.12.

1993

Začetek izdelave celostne podobe Mariborske knjižnice, izdaja obsežnejše propagandne brošure.

1994

Delitev na 8 občin (Zakon o lokalni samoupravi): Maribor, Duplek, Kungota, Pesnica, Rače - Fram, Ruše, Starše, Šentilj. Knjižnica Janka Glazerja Ruše - razširjeni in prenovljeni prostori v kulturnem domu, 111 m², svečana otvoritev 23.9., računalniška izposoja in komunikacije.

1995

Nakup stroja za ovijanje knjig.

1996

Oblikovanje lastne domače strani na internetu in ponudba informacij uporabnikom preko spletne strani. V Knjižnici Rotovž preidemo na računalniško izposajo. Včlanimo se v mednarodno organizacijo knjižničarjev IFLA.

1997

Prenovljeni Knjižnica Tabor, 200 m², in Pionirska knjižnica Tabor 150 m², ureditev skupnega vhoda na Dvořakovi ulici, preselitev Pionirske knjižnice z Verstovškove, rampa za invalide. Svečana otvoritev 15.1., računalniška izposoja in komunikacije. Izdelava celostne podobe (ilustrator Samo Jenčič). Nakup podvozja za novi bibliobus. Organizacija simpozija Tragično in komično v mladinski književnosti (Otrok in knjiga)

1998

Novi bibliobus – 3. vozilo, krst 20.5., računalniška izposoja in možnost komunikacij, (Mercedes, AS Domžale)

Predstavitve novega bibliobusa v občini Duplek, 5. 7. 1998. Z leve proti desni: Tone Stipič, Ksenija Trs, Barbara Kovač, Jože Antolič, župan občine Duplek Janez Ribič, Mojca Gomboc, Majda Blagšič, Damijan Mlinarič.

Knjižnica Bistrica ob Dravi - nova enota, 102 m², svečana otvoritev 18.11., računalniška izposoja in komunikacije.

Obnova prostora Skupnih strokovnih služb, preselitev računalnika v kletne prostore.

Novi prostori Knjižnice Tezno, Zagrebška 18, 380 m², svečana otvoritev 16.12., računalniška izposoja in komunikacije. Dvigalo za invalide.

Novi prostori Knjižnice Pobrežje, 220 m², svečana otvoritev 18.12., računalniška izposoja in komunikacije.

Otvoritev novih prostorov Knjižnice Tezno, 16.12.1998. Foto: Arhiv Mariborske knjižnice

Novi prostori Knjižnice Pobrežje, vodja Rosvita Zorjan in Milica Gobec. Foto: Bogo Čerin.

1999

Delitev na 12 občin (sprememba Zakona o lokalni samoupravi): Maribor, Duplek, Hoče - Slivnica, Kungota, Lovrenc na Pohorju, Miklavž, Pesnica, Rače - Fram, Ruše, Starše, Selnica ob Dravi, Šentilj)

*Novi prostori Knjižnice Lovrenc na Pohorju (v občinski stavbi na Spodnjem trgu), 90 m², svečana otvoritev 9.7., računalniška izposoja in komunikacije (ISDN). Organizacija simpozija **Perspektive v mladinski književnosti** (Otrok in knjiga). Ureditev depoja **Potujoče knjižnice** v kleti na Zagrebški 18, 175 m², Primatova ekonom oprema, preselitev depoja oktobra.*

*V oktobru ponovno prične izhajati **Informator**. Glavna urednica je Slavica Rampih-Vajzovič*